

Byggutmaning: Återbruk

Handbok för dig som vill återbruka mera

Hur börjar jag med återbruk?

Hur börjar jag med återbruk av produkter och material i mina nybyggnads- eller renoveringsprojekt? Hur argumenterar jag för ökad cirkularitet och hushållande av våra resurser när jag bara är en person i ett stort system, eller bara en anställd på ett bolag? Vi har sammanfattat tre moment som är nycklar till att lyckas med återbruksarbetet. Dessa är Inventera, Sätt upp mål och Bygg in. I denna handbok kan du läsa enkla, konkreta tips inom varje moment för dig som vill komma framåt med praktiskt återbruk av byggprodukter.

Generellt finns det i grova drag tre flöden med stora miljövinster att hämta hem med ökat återbruk:

- Tunga flöden – till exempel betong och stål. Både tung produktion och tunga transporter.
- Stor påverkan i tillverkningsfasen – till exempel elektronik, metaller, komplexa material och produkter.
- Stora flöden på grund av hög omsättning och stort slitage - till exempel kök eller möbler

Under 2020–2021 pågick Byggutmaningen Återbruk inom initiativet Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om, där Johanneberg Science Park och Byggföretagen i väst vägledde bolag i utvecklingen av sitt återbruksarbete. 11 stora bolag i byggsektorn antog utmaningen och blev bättre på återbruk.

Den korta versionen är att lyfta blicken till andra organisationer. Vad har andra gjort? Ett bra ställe att börja på är **referensprojektet på CCbuild**. Undersök också vad ni gör internt. Ni kanske redan återbrukar produkter eller material utan att ni kallar det återbruk. Vad kan utvecklas? Hitta sätt att bidra till en återbrukskultur inom organisationen. Tänk också på att inte överdriva i första återbruksprojektet, börja smått och praktiskt. Systematisera också er interna erfarenhetsåterföring.

Vill du läsa den lite längre versionen? Här följer våra tips till dig.

Trevlig läsning och lycka till!

Anna Lönn-Lundbäck, Byggföretagen i väst
Peter Selberg, samordnare i Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om, Johanneberg Science Park

Inventera!

För att undvika en vanlig fallgrop rekommenderar vi att inte börja i för stor skala med inventeringar. Gör en grov uppskattning och inventering av den aktuella byggnaden över vad ni skulle kunna återbruka och vad som finns tillgängligt. Undersök särskilt vilka produkter som redan har hög omsättning i din verksamhet. Priset för att separera materialen för materialåtervinning är högt, så återbruk kan mycket väl vara billigare. När du har fått koll på era största flöden av olika produkter, undersök dess skick för återbruk. Finns det till exempel ämnen som försvårar återbruk? Vad har ni för krav på exempelvis klassningar, utseende, med mera? Vad har ni för tidplan – hinner ni demontera?

För en mer detaljerad inventering rekommenderar vi digitala stöd och verktyg, så som: **CCbuilds digitala tjänster** eller tjänsten **Palats**.

När inventeringen är gjord är det dags att förbereda för demontering. Säkerställ att utföraren är införstådd på vad det innebär. Behövs ett mellanlager av produkterna under en period finns till exempel **Återbruksbyrån** i Frihamnen eller **Återbrukslagret på Kikås**.

Om ni inte själva kan använda produkterna: Kommer någon annan att vilja köpa produkten eller materialet? Sälj produkterna på någon av marknadsplatserna (se sida 8). Om du vill minska ert avfall men inte kan återbruka det – kan ni skänka bort produkterna?

Följ de här stegen i ett byggprojekt:

- ▶ Inventera er byggnad grovt
- ▶ Uppskatta behovet av återbrukade produkter
- ▶ Undersök skick
- ▶ Demontera
- ▶ Använd/sälj/skänk

Produkter som är bra att återbruka:

- Innerdörrar; trä respektive stål
- Undertaksplattor
- VVS; en toalettstol, ett handfat, blandare
- Tegelstenar, tegelpannor
- Golv såsom textilmatta
- Ett glasparti eller entréparti
- Ventilationskanaler
- Dörrhandtag och dörrtillbehör
- Marksten och övrigt kring utemiljö
- En buske eller ett träd; rhododendron, alm, buxbom m.m.
- Kabelstegar
- Belysningsarmaturer (konvertera lysrör till LED)
- Brandlarmsutrustning
- Kök och väggfast inredning

Sätt mål!

Det är viktigt att tydliggöra målsättningar i ditt bolag såväl på organisatorisk nivå samt för respektive projekt. Skissa på ett antal tänkbara varianter av målsättningar för att börja få en känsla för ambitionsnivå och formuleringar som kan passa i ditt fall. Dessa kan senare utvecklas vidare. Sätt inte för låga mål, de kommer snarare förhandlas ner än upp!

Stäm sedan av din organisations återbruksmål med andra interna mål, exempelvis för avfall eller klimatpåverkan, och komplettera dessa med återbruksmålen för att implementera dem i din verksamhet. Kanske behöver målen delas upp på olika typer av projekt? Till exempel stora respektive små projekt, nyproduktion respektive ombyggnad/lokalanpassning/renovering eller kanske standard- respektive pilotprojekt? Det kan också vara relevant att målsätta volymen av exempelvis inbyggt återbruk, demonterat och avsålt återbruk (uppströms vs nedströms), liksom för systematisk erfarenhetsåterföring.

Tänk på detta när du sätter upp mål för återbruk:

- Sätt återbruksmål som kopplar till bolagets övriga miljömål. Vilka övergripande mål finns i bolaget som kan koppla till återbruk? (avfallsmål, miljömål m.m.)
- Få med återbruk tidigt i projektet och styr genom hållbarhetsprogram/miljöprogram. Sätt också projektmål så tidigt som möjligt – gärna i förstudien eller i projektering.
- Hitta en rimlig nivå på målsättningarna, inte för lätt och inte för svårt!
- Se till att målen kan följas upp och ge lärdom till kommande projekt.
- Sätt mål för upphandling som främjar återbruk och samarbete. Fokusera på interncirkulering av material - skapa en intern återbrukskultur.

Vill du läsa mer?

- ▶ Målsättning: [CCBuild.se](https://www.ccbuild.se)
- ▶ Kapitel 2.1 i rapporten om arbetssätt: [CCBuild.se](https://www.ccbuild.se)

Exempel på mål:

- X ton CO₂eq ska sparas i projektet genom att montera återbrukat material istället för att köpa nytt.
- X % återbruk i gemensamhetsutrymmen.
- Vid rivningsupphandling ska alltid en materialinventering först genomföras och upphandlingen ska bestå av en demonteringsdel och en rivningsdel.

Bygg in!

När du har fått en tydlig bild av ditt case eller projekt, skriv en grov bruttolista på vilka produkter som skulle vara lämpliga att återbruka och bygga in i det specifika projektet. Börja med att undersöka tillgången till återbrukbara produkter internt i din egen organisation. Kanske finns något förråd med omhändertagna produkter? Kanske är det rätt timing att demontera användbara produkter ur ett ombyggnads- eller rivningsprojekt? Kanske har kollegor lagt bra produkter på ett externt mellanlager?

Hittar du inte rätt produkter? Leta efter produkter eller material på ställen som till exempel marknadsplatserna för återbrukade produkter:

- ▶ **Centrum för Cirkulärt byggande**
- ▶ **Koompanjonen**
- ▶ **Brattöns Återbruk**
- ▶ **Återbruksbyrå i Frihamnen**

Hittar du ändå inte det du söker? Gör en efterlysning via återbrukskonsult eller via **CCBuild**.

Var noga med hantering och finish av dina återbrukade produkter eller material. Återbrukade saker ska man vara lika rädd om som nya produkter. De är minst lika bra som nyproducerade produkter när de byggs in i din byggnad!

Foto: @Johnér

Slutligen, tänk också på...

- De nya avfallsreglerna har förändrat marknaden – återbruk är nu billigare än någonsin! Det är nu dyrare än förut att materialåtervinna och att slänga.
- Är verkligen garantifrågan ett problem? Vilka standarder och garantier måste egentligen uppfyllas?
- Var flexibel både som beställare och utförare. Ta chansen och se möjligheterna i de material och produkter som finns tillgängliga.
- Visa respekt för inbyggt och redan producerat material (och uppdragsgivarens resurser och pengar).
- Sist, men inte minst: anta en aktiv roll som byggare eller projektör, lita på din kompetens! Var inte "bara en utförare eller montör i ledet" utan se till att vara en kreativ hantverkare med yrkeskunnande och för din stolta hantverkstradition vidare.

Johanneberg
Science Park

Centrum för
CIRKULÄRT
BYGGANDE

KLIMAT
2030
VÄSTRA GÖTALAND
STÄLLER OM

BYGGFÖRETAGEN